

FUNDUS UMJETNIČKE GALERIJE DUBROVNIK

Sanja Žaja Vrbica

Umjetnička galerija Dubrovnik

Dubrovnik

▼
Višegodišnji napori kulturnih djelatnika Dubrovnika za organiziranjem jednog prostora koji bi služio isključivo za izložbenu djelatnost rezultirali su osnivanjem Umjetničke galerije 1945. godine. Institucija je prvotno smještena u ljetnikovac Crijević-Pucić, u kojem ostaje do 1949. godine, kada je Umjetnička galerija preseljena u adaptiranu palaču Banac.

Inicijativa za osnivanje Galerije postojala je i u međuratnom periodu, kada se intenzivirala izložbena djelatnost, a nije postojao adekvatni prostor u kojem bi umjetnici mogli kontinuirano prezentirati svoje radove. Do tada su izložbeni prostori bili izlozi dućana na Stradunu - ljekarna Šarić, zlatarna Bibica, Čitaonica, dućan Stjepana Bravačića, dućan M. Mitrovića, općinska kavana i općinska dvorana,¹ zatim Sponza, Dvorana Ženske narodne udruge, salon Weiss, Oficirski dom, dućan Duje Martinija, dvorana kavane "Dubravka", a uoči II. svjetskog rata i Muzej Rupa.² Kosta Strajnić, koji je u Dubrovnik došao 1928. godine, odazvavši se pozivu za popunjavanje upražnjenog mjesta konzervatora starina, 1929. godine u časopisu "Dubrovnik" piše o potrebi osnivanja galerije suvremene umjetnosti. Galeriju je zamišljao kao izložbeni prostor u kojem bi se izlagala djela suvremenih umjetnika otkupljena od umjetnika ili, bude li to financijski neizvedivo, posuđena od umjetnika ili privatnih kolekcionara.³

*Edo Murtić: Razbijeni putokazi, 1972.,
ulje na platnu (147x220 cm)*

*Ivo Dulčić: Dubrovačko ljeto, 1956.,
ulje na platnu (127x152 cm)*

Napori su urodili plodom 19. prosinca 1945. godine, kada je uredbom Narodne vlade Hrvatske br. 9619 osnovana Umjetnička galerija sa zadaćom da prikuplja, čuva, znanstveno obrađuje, obnavlja i izlaže umjetnine značajne u prvom redu za likovnu kulturu Dubrovnika i dubrovačke regije, ali i za nacionalnu umjetnost. Za sjedište je izabran ljetnikovac Crijević-Pucić.⁴ Kosta Strajnić bio je prvi direktor Galerije od 1945. do 1949. godine, a umjetnik Branko Kovačević bio je prvi kustos. Sljedeći direktor je bio Branko Kovačević, od 1949. godine, a Galerija je premještena u adaptiranu palaču Banac koja se nalazi u rezidencijalnom dijelu Dubrovnika, Pločama. Palača je završena 1939. godine prema projektu Lavoslava Horvata i Harolda Bilinića. Velike dvorane tri kata palače Banac adaptirane su u izložbene prostorije koje su svojom površinom od oko 1000 m² mogle ugostiti raznolike izložbe.

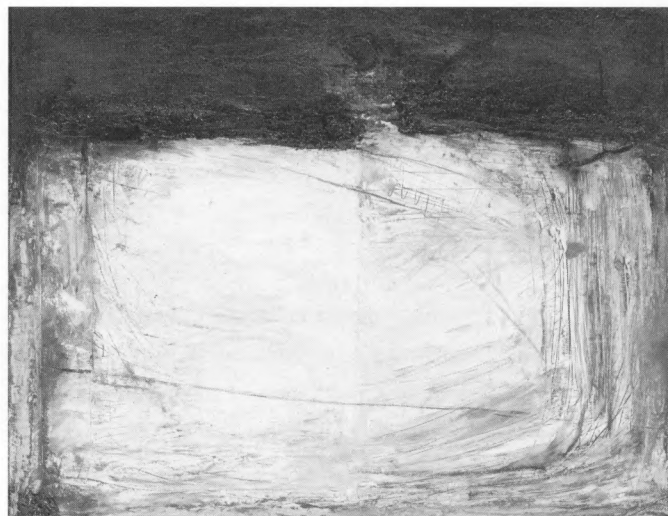
U prvom desetljeću postojanja Galerije prikupljane su umjetnine iz ranijih razdoblja tj. slike iz XV., XVI., XVII. i XVIII. stoljeća. Te umjetnine su zatečene u palači Banac i drugim konfisciranim objektima. Većinom su to umjetnine iz Hotela "Lapad", zbirke Zimdin i Miše Kolina, hotela "Imperijal" koje su poklonjene Galeriji, kao što je to vidljivo u inventarnoj knjizi. Na žalost, ovi podaci su vrlo oskudni pa je u rubrici "Način nabavke, datum i broj spisa" upisana samo jedna riječ - "poklon", a ispod "Ime i adresa prodavaoca ili darovatelja" - "N.O.O. DBK." i to je sve. Jedino rubrika "mjesto nalaza" ukazuje na prethodnog vlasnika, tu je napisano ime zbirke ili objekt gdje se umjetnina nalazila, a nekad je dodana riječ "konfiskacija". Ovu zbirku koja je nosila naziv "stari majstori" činilo je 60 slika, od kojih je većina bila bez atribucije, a datacije su također bile vrlo neprecizne. Druga zbirka, ikone, koja je sadržavala 285 primjeraka vodena je s vrlo malo podataka. U inventarnoj knjizi su upisani nazivi

ikona, materijal na kojem su radene i dimenzije, uz kratki opis stanja umjetnine, dok su rubrike o porijeklu i datumu ulaska u fundus ostale prazne. Čitava zbirka uvedena je na isti način u inventarnu knjigu pa o njenom porijeklu ne znamo ništa. Paralelno se prikupljaju djela koja se i danas nalaze u vlasništvu Galerije. Naime, 1970. godine je Umjetnička galerija Dubrovnik prepustila Dubrovačkome muzeju - Knežev dvor, sve umjetnine koje su vremenski pripadale razdobljima koja su prethodila pojavama moderne umjetnosti u Dubrovniku, tj. do perioda povratka Vlaha Bukovca u Dubrovnik (1876.godine). Zbirka je povećavana otkupima i donacijama. S ciljem da bude sastavljena od umjetnina svih stilova i umjetničkih pravaca od kraja XIX. st. i dalje, s naročitom pozornošću posvećenom lokalnoj umjetnosti i umjetničkim pojavama, otkupljivane su umjetnine koje su ilustrirale ovo razdoblje. No, tu su se našla i neka djela manje umjetničke vrijednosti koja su značajna zbog cjelokupne slike perioda.

Četrdesetih godina, kao i početkom pedesetih, većina je radova dobivena od "Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu Hrvatske" kao npr. "Pejzaž iz 1941." Marijana Detonija, koji je dobiven 1953. godine, "Portret Dobriše Cesarića" Koste Angelija Radovanija, "Dubrovkinja" Mata Celestina Medovića, otkupljena 1953. Iste godine "Komisija za kulturne veze s inostranstvom" također poklanja sliku "Župa" Nika Miljana, ali, na žalost,

Gabro Rajčević: *Pred počinak*, 1942./43.,
ulje na platnu (78x63cm)

Ljubo Ivančić: *Nebo i zemlja*, 1959.,
ulje na lesonitu (92x119 cm)

nemamo podataka jesu li ove umjetnine dobivene zalaganjem kustosa, tj. ciljano da bi se okarakteriziralo određeno razdoblje, ili su poklonjene bez prethodnog potraživanja.

Vrlo često i sami umjetnici nakon izložaba priredjenih u Galeriji ostavljaju neke svoje radove za zbirku. Zinaida Bandur za fundus poklanja dvije svoje slike: "Papiga" i "Paprike."

Godine 1961. otkupljeno je 9 skulptura Iva Lozice, a priredena je i memorijalna izložba ovog tragično preminuloga kipara.

Otkupljuju se i radovi iz tekuće produkcije suvremenih kipara za Park skulpture koji je planiran u vrtu Galerije koji se nalazi sjeverno od zgrade, a svojom velikom površinom na dvije terase zasadene makijom trebao je ugostiti skulpture većih formata koje su radene za eksterijer. Ovaj projekt na žalost nije realiziran, ali se skulpture prikupljane za Park izlažu na terasama s južne strane.

Od 1969. godine postoji i precizna dokumentacija svih umjetnina koje su upisane u novu inventarnu knjigu pa možemo pratiti njihovo porijeklo i prethodne vlasnike. Sve umjetnine su evidentirane i u inventarnim karticama, gdje se nalazi i fotografija umjetnine.

Sedamdesetih se godina fundus počeo znatnije povećavati.

Nakon retrospektive Gabra Rajčevića, vrlo talentiranog i prerano preminulog dubrovačkog slikara, 1974. godine, otkupljeno je 12 ulja na platnu iz različitih faza slikareva života. Ove slike su otkupljene od njegove sestre, gospođe Katice Tonković, a uz njih je gospođa poklonila za fundus 135 Rajčevićevih crteža različitih motiva.

Mjesna zajednica Cavtata u želji da se Galerija Vlaho Bukovac nakon nekoliko godina ponovno otvori za posjetitelje, sklopila je ugovor s Umjetničkom galerijom Dubrovnik kojim je Galerija Vlaho Bukovca dodijeljena na upravljanje i korištenje Umjetničkoj galeriji u Dubrovniku. Godine 1976. izvršena je primopredaja zgrade obiteljske kuće Vlaha Bukovca u Cavtatu, s

nadogradnjom, te vrtom i pokretnom imovinom: slikama, crtežima i skicama te pismenom ostavštinom Vlaha Bukovca. Iste godine su u inventarnu knjigu upisane slike primljene od Galerije Vlaho Bukovac - 80 slika od kojih se većina nalazi u stalnom postavu Umjetničke galerije, zatim 105 crteža, 4 akvarela i 21 ulje na kartonu i drvu. Te godine je otkupljena još jedna slika Vlaha Bukovca: Portret Amerlinga iz 1909. godine. Godine 1977. Umjetnička galerija ponovno dobiva djela Vlaha Bukovca za svoj fundus. Nakon što su Bukovčeva djela koja su iz Praga vraćena u domovinu izložena u Muzeju za umjetnost i obrt, jedan dio nasljedstva obitelji Bukovac je dodijeljen Umjetničkoj galeriji: 39 ulja na platnu i 17 slika koje je poklonila JAZU.

Gradani Dubrovnika često nude na prodaju umjetnine iz svojih zbirki želeći da one ostanu trajno zbrinute u Umjetničkoj galeriji i ne napuste Dubrovnik. Advokat Melko Stanković je ponudio 11 slika Josipa Lalića, koje su i otkupljene 1977. godine. Te su slike značajno obogatile fundus jer do tada nije bilo slika ovog slikara s početka XX. stoljeća, koji je jedan period svog života proveo u Dubrovniku kao prosvjetni radnik. Slike prikazuju pretežno dubrovačke motive: Solitudo, Stari put iza grada, Škver u Lapadu, Grušku luku...

Paralelno se otkupljuju radovi iz tekuće produkcije slikara koji su nastanjeni u Dubrovniku: u 1978. godini su s izložbe "100 godina moderne umjetnosti u Dubrovniku" otkupljena djela Đura Pulitike "Dalmatinski pejzaž" iz 1978., Josipa Škerlja "Šipak" iz 1977., Petra Šantića "Spavač" iz 1978., Josipa Trostmann "Ružičasta kuća" iz 1978., Milovana Stanića "Sinjorina Marija" iz 1975., Tomislava Cika "Stara crkva" iz 1971., Antuna Masle "Cvijete" iz 1957. i "Barokna forma" Nikole Njirića iz 1975. godine.

Gospođa Vikica Gvozden, nasljednica zbirke Zaloni, ponudila je čitavu zbirku na otkup Galeriji. Otkup je realiziran iste godine i fundus je povećan za 106 djela ove raznolike zbirke. Pored poznatih umjetničkih imena domaćih slikara (Đuro Pulitika, Oton Postružnik, Antun Masle, Eugen Krstulović, Ivan Ettore) u ovoj zbirci su bile i brojne umjetnine slikara koji su u Dubrovniku boravili neko vrijeme kao turisti pa su neki od njihovih radova ostali. To su: Walter Hoefner, Hans Gassebner, Poli, Willy Hempel, František Besperato, Z. Heksik, Nikola Toly, Franz Kapliček, uz još 20-ak neatribuiranih slika.

Josip Collona, dubrovački umjetnik koji je preselio u Napulj, poklonio je 1980. godine 39 svojih slika za fundus.

Čitavo vrijeme se sredstvima koja Galerija dobiva za otkupe kupuju radovi s izložaba priređenih u Umjetničkoj galeriji ili ponuđeni od vlasnika.

Godine 1981. suprug pokojne Bukovčeve kćeri Ivanke Bukovac-Javorsky i njegova sestra - Valentin i Kaleria Javorsky iz SAD-a, privremeno nastanjeni u Cavtatu, poklonili su u znak poštovanja i uspomenu na Vlaha Bukovca, kako to sami pišu u darovnici,

Umjetničkoj galeriji Dubrovnik djela Vlaha Bukovca: "Hridi", "Iz Fontainebleaua", "Pogled na dvorište" i "Mrtvi čače", zatim 5 djela Ivanke Bukovac-Javorsky, 3 djela Jelice Bukovac Radosavljević (kći Vlaha Bukovca) i 3 djela Jelice - Lele Radosavljević (unuka Vlaha Bukovca).

Juraj Tarnik, apotekar iz Osijeka, prodao je Umjetničkoj galeriji Dubrovnik 4 slike Mirka Račkog: "Poklon Sv. tri kralja", "Raspeće", "Uskrsnuće", "Portret J. Tarnika" radenih u tehnici ulja na platnu i 69 crteža - skica za freske osječke katedrale Sv. Petra i Pavla.

Devedesetih godina, tj. od 1995. kada je održana I. međunarodna bijenalna izložba "Mediterranski susreti", za fundus se otkupljuju djela za međunarodnu zbirku. Ova zbirka uz otkupe povećana je i za nekoliko donacija i ima 10-ak umjetnina autora iz Izraela, Egipta, Italije i

Marino Tartaglia: Mali bubnjar, 1926., ulje na platnu (136x79cm)

Španjolske.

Na žalost, ni Umjetnička galerija Dubrovnik nije u svojoj prošlosti, a ni u novijim danima pošteđena krađa. Djelo "Torzo III" Antuna Augustinčića (Inv. br. 1344) ukradeno je iz prizemlja Umjetničke galerije 1985. godine, a 1987. su ukradena djela Vlaha Bukovca: "Lukijernar" (Inv. br. 495), "Djevojčica s ovcom" (Inv. br. 496), "Studija ženske glave" (Inv. br. 497), "Amor i psiha" (Inv. br. 498) i "Glava bakantice" (Inv. br. 499). Ostavinskom raspravom jedne dubrovačke obitelji Galeriji su dodijeljene dvije slike Hansena, ruskog slikara koji je boravio u Dubrovniku početkom XX. stoljeća, ali su slike ukradene prije negoli su došle u posjed Galerije. Slike do danas nisu pronađene,

*Mato Celestin Medović: Pelješki krajolik, 1914.-1918.,
ulje na platnu (26x35,5cm)*

a ovo, na žalost, nisu jedini slučajevi krađa umjetnina u Dubrovniku i gubljenja njihova traga.

Danas fundus čini 1677 djela. Popunjava se i dalje donacijama i kupnjama, što je u zadnje vrijeme otežano smanjenim finansijskim sredstvima kojima Galerija raspolaže, a to se naročito osjeća kod mladih dubrovačkih umjetnika čija su djela u fundusu deficitarna.

Bilješke:

1. Sanja Žaja Vrbica, Likovna kritika i izložbe u Dubrovniku 1876.-1978., magistarski rad, str. 17
2. Isto, str. 41
3. Kosta Strajnić, Dubrovnik, 1929., br. 1, str. 15, 16
4. Antun Karaman, Kolorizam dubrovačkog slikarskog kruga, doktorski rad, 1996., str. 31, 32